БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
Институт за балканистика с Център по тракология
"Проф. А. Фол"
Вх. № 607ИО-05/30.10.2017 г.

СТАНОВИЩЕ

по Конкурса за доцент, с единствен кандидат главен асистент д-р Людмила Миндова, в професионално направление 2.1. Филология, научна специалност *Балкански литератури и култури,* за нуждите на секция „Културна история на балканските народи“ в ИБЦТ при БАН

от проф. дфн Румяна Л. Станчева
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Преброих шест отзива само за най-новата научна книга на Людмила Миндова. В това нечесто срещано насищане с положителни коментари можем да видим, още преди да се задълбочим в приносите на колегата, ясно обществено очакване към заявената от кандидатката тематична област.

За мен като балканист няма съмнение, че проучването на балканските литератури е същностно задължение на научната ни колегия; в случая с книгата *Другата Итака. За дома на литературата* от Людмила Миндова, която е представена като хабилитационен труд, става дума не само за проучване на югославското литературно пространство и за жанра на научното есе, но и за усета на поета и преводача, вплетен в научното изследване. Приложените към документацията научни текстове и цялата библиография на Людмила Миндова са възможност да си припомним, че тази авторка има видимо присъствие в научния и литературния живот у нас и също така в Хърватия, където тя е и член на редколегия – безспорно признание за направеното от нея досега. Няма да повтарям тук конкретно данните за етапите на професионалната квалификация на д-р Миндова, за научните ѝ студии, статии и рецензии, за преводите на поезия и проза, за личната ѝ поезия, за присъствието ѝ в научния живот чрез доклади в български и чуждестранни научни конференции, за преподавателската ѝ дейност. Като отчетем и отбелязаните цитирания на нейни научни текстове, няма съмнение, че обсъждаме убедителен кандидат по този конкурс. Затова по-нататък ще се задълбоча върху хабилитационния труд на гл. ас. д-р Людмила Миндова, *Другата Итака. За дома на литературата.*

Една от новите стихосбирки на Ана Бландиана има за заглавие „Родината ми, А4“. С книгата си *Другата Итака*, Людмила Миндова, не с жанра на поезията, а чрез научното есе, заявява, че е обсебена, погълната от „Дома на фикционалността“, на въображението, на литературата, от страницата с размер А4.

Едно от достойнствата на тази книга се съдържа в съизмерването на балканския писател със света. Още в увода и по-нататък в есетата, посветени на Данило Киш, е проследена тази особено важна тема за българското сравнително литературознание – усета за собствената стойност на фона на безразличието, на това, което Людмила Миндова не само терминологично, а и иронично поставя в кавички – „световната литература".

Големите белетристи, произлезли от бивша Югославия. Тя ги познава и представя в тяхната свързаност, през тематични ядра, през потърсената връзка с предходника, през обща устременост към поставяне на изкуството на белетриста на видимо място. Дори „остранностяването" с еврейската тема, представянето на това гетоизирано присъствие е със знака на поетика, която функционира и като морален дискурс, и като изящен вторичен литературен свят.

Още в уводния текст, Людмила Миндова заявява своя ясна методологическа платформа. Във всяка от тематичните и структурни съпоставки в книгата структурализмът и антропологията се прилагат ненатрапчиво, а системно, което именно позволява да се открояят двете едри части на книгата със заглавия, съответно *Домът на литературата (Етики и естетики на обитаването)* и *Обитателите на литература (Тела, движения, сетивност)*.

Бих искала да подчертая стойността от едно подобно насочване на вниманието на литературоведа Людмила Миндова. Не от вчера литературната наука губи своите основания пред агресивните нови филизи, които израстват на нейно място. Прагматичността на съвремието ни, в широкия смисъл на думата, още от след Втората световна война, отклонява вниманието на читатели, ученици и студенти , и дори изследователи към вътрешния свят на човека (дълбинната психология, историята на манталитетите), както и към социалното му битие (антропологията, социологията, философските основания на сексуалната революция, феминизма и пр.). Модернизъм и Авангард, с вглъбяването си в специфични проявления на фикционалността, също са „виновни" за отдалечаването на публиката от високата литература. Съвременното литературознание действително има нужда от цялото си въоръжение, структурално, семиотично и тематологично/прагматично, за да върне интереса към литературата сама по себе си, да обясни, да докаже полезността от изучаването на фикционалността.

Друг натиск в днешно време идва от страна на международния обмен на литературни произведения, при който делът на национално породените текстове, отстъпва по правило на дяла на преводната продукция. В днешния дебат за „световната

литература“ и „национална литература“, Людмила Миндова също защитава една уравновесена, категорична опция за системно разполагане на литературния текст в породилите го обстоятелства, освен писателската ерудираност и вдъхновение. И тези обстоятелства съвсем не могат просто да бъдат наречени „национални“ за онези поколения от писатели, които биографично, понякога драматично и страдално, а и интелектуално, са отворени към света.

Имах възможност да прочета книгата *Другата Итака* още в ръкопис, за предварителното обсъждане, и сега забелязвам, че неизбежните в процеса на писане дребни технически недоглеждания са изчистени. Общото ми впечатление от книгата и днес е за убедителен научен труд. Във всички есета в книгата вниманието е към тъканта на „другия“ език, бих казала, езика на поета, на белетриста, на човека на перото. Това е и спойката на тези текстове, които са работени в продължение на десетина години и изграждат представа за света на литературата, с фокус върху балканските, южнославянските, но и по-широко върху литературата без географски граници.

Важна методологическа позиция, която се откроява в този труд, е постоянното присъствие на читател. „Произведението е живо и жизнено благодарение на творящия поглед на читателя“, отбелязва авторката. Литературният критик придобива чрез този труд нови доказателства за значимостта на ролята си. Литературата съществува благодарение на тези, които я четат и които я тълкуват.

Цялата първа част е посветена на литературния анализ, на компаративистично най-често вглеждане в литературния текст, който сам по себе си е домът на литературата.

Втората част на книгата задава други параметри. Много актуални, доколкото литературата като критическа практика, като история на литературата, като преподаване, в прагматично ориентирания съвременен свят все повече губи основанията си, превръща се в ценност без ясна цел. Критиката е също изкуство. Тогава и от двете страни стои фикционалното, а реалният човек вероятно присъства само като потенциалност.

Именно тук идва въпросът за това докъде литературата има възможност да се отдалечи от предмета си като приеме инструментариума на други хуманитарни изследователски области – история, социология, антропология. Чета и очаквам да се очертаят границите на литературата – поначало трудна задача.

Събраните в тази част на книгата научни есета могат да бъдат характеризирани като тематологични. Вкусът, храната, алкохолът, хорото и танца, сълзата и прочие. По-съществено обаче е, че Людмила Миндова използва темите само като отправни точки. Защото целта ѝ е да навлезе отново в тъканта на текста и през антропологичния ракурс

да вникне в естетическото и в етичното послание, събрани от любимото ѝ понятие по-етика.

Бих посочила като сърцевина на балканистичните и компаративни измерения на книгата седемте глави, посветени на *Балканският барок* (с. 203-288). Тук Людмила Миндова се интересува от съществени за европейските култури идеи, наричани или не „барок". Като цитира и оригиналната теза на Светлозар Игов за книжовната реформа на Патриарх Евтимий, ставаме свидетели как се очертава общност на тенденции, на идеи, на осъществени или прекъснати реформаторски действия. Последвалите по-тесни анализи – „Женският мит…", „Млечният път…", за сълзата, за митологизирането на Дубровник и за антологийното съзнание в хърватската барокова литература допълват и оформят представата за цялост на тази мозаечна по структурата си книга.

Чрез представената книга, Людмила Миндова се заявява едновременно като задълбочен анализатор на балканските литературни явления, а също така като изследовател с широк времеви периметър, което ѝ позволява да бъде и убедителна, и да изгради нови представи за единството и традицията в развитието на южнославянските литературни явления, като използва пълноценно културно-историческия и антропологичен подход, редом с литературните и литературно-историческите анализи.

Поради отличните ми впечатления от хабилитационния труд на гл. ас. д-р Людмила Миндова, както и поради цялостната ѝ научна и публикационна работа, представени в документите за конкурса, изразявам подкрепата си за нейната кандидатура в Конкурса за доцент, в професионално направление 2.1. Филология, в научна специалност *Балкански литератури и култури*.

София, 16 октомври 2017 г.

Проф. дфн Румяна Л. Станчева
Софийски университет „Св. Климент Охридски"